

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN DERS MATERYALİ OLARAK EDEBİ ÜRÜN KULLANIMINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

İhsan ÜNLÜ

Yrd. Doç. Dr. Erzincan Üniversitesi, iunlu@erzincan.edu.tr

Received: 10.12.2015

Accepted: 30.02.2016

ÖZ

Bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders materyali olarak edebi ürün kullanımına yönelik görüşlerini incelemek için yapılmıştır. Edebi ürün kullanımında öğretmenlerin tercihleri, edebi ürünlerin hangi amaçlarla kullanıldığı, kullanılacak ürünün belirli kriterle seçilip seçilmediği, kullanım sürecinde karşılaşılan sorunlar çalışmada ele alınmıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak yapılmıştır. 20 sosyal bilgiler öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Bulgular neticesinde; öğretmenlerin edebi ürün tercihlerinde konu, öğrenci seviyesi gibi unsurları dikkate aldığı, edebi ürünleri dersin her aşamasında kullanabildiklerini, edebi ürünleri belirli yöntemlerle kullandıklarını, özellikle edebi ürün kullanmalarının nedenlerini, sonuçlarını ve karşılaştıkları sorunları ortaya koyan sonuçlara ulaşılmıştır. Edebi türlerin eğitim-öğretim sürecinde kullanımını daha planlı hale getirmek ve bu husustaki beklentileri standartlaştırmak için çalışmaların yapılması önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Edebi türler, ders materyali, öğretim, öğretmen görüşü.

THE VIEWPOINTS OF SOCIAL SCIENCES TEACHERS ON THE USE OF LITERARY GENRES AS CLASS MATERIALS

ABSTRACT

This study has been conducted to examine the viewpoints of social sciences teachers on the use of literary genres as class materials. The preferences of social sciences teachers on the use of literary genres, on what grounds the literary genres are used, the products being selected with certain criteria, and the problems in the process of usage have been handled in the study. The study has been conducted by using the Qualitative Research Method. Semi-structured interviews were made with 20 social sciences teachers. The data obtained were examined by using the Content Analysis Method. It was concluded in the light of the findings that teachers took the elements like topic and the level of the students into consideration in selecting literary genres, and use the literary genres in every stage of their classes with certain methods. The results also revealed the reasons, results and the problems encountered during the use of literary products. It has been concluded that the use of literary products must be planned better for the education-training process, and the expectations on this topic must be standardized.

Keywords: Literary genres, class material, teaching, teacher viewpoints.

1. GİRİŞ

Sosyal bilgiler; sosyal bilimlerin, vatandaşlık öğretiminin ve yansıtıcı düşünmenin sağlanmaya çalışıldığı bir öğretim programı olarak son yıllarda ciddi değişimlere uğramıştır. Ezber bilgi, belirli disiplinlere (tarih, coğrafya) yönelik içerik bilgisi ve soyut bilgilerden dolayı ciddi eleştirilere maruz kalan sosyal bilgiler dersi bu değişimle birlikte kavramsal öğrenmeye, düşünme eğitimine, problem çözme becerilerini geliştirmeye ve demokratik düşünme becerilerini öğretmeye yönelerek bu eleştirileri kırmaya çalışmaktadır (Gowan & Guzzetti, 1991; Gowan & Guzzetti, 2003). Bu süreçte sosyal bilgilerin faydalanmaya çalışıldığı birçok yol ve yöntem olmuştur. Özellikle toplumsal ve güncel konuların öğretimi konularındaki amaç ve kazanımlarını arttıran sosyal bilgiler dersi tek kaynaktan öğretilmeyecek kadar geniş bir konu ağına ulaşmıştır. Dersin öğreticisi durumunda olan öğretmenlerin dahi farklı kaynaklardan yararlanması gerektiği görüşü vurgulanmaktadır (Altun ve Ata, 2008; Çengelci, 2013). Bu durum çok sıra dışı olarak algılanmamalıdır çünkü; eğitimde ders kitabı dışındaki ürünlerden faydalanmaya yönelik çalışmalar çok eskilere dayanmaktadır (Sandmann ve Ahern, 2002).

Ders kitabı dışındaki kaynakların başında ise edebi ürünler gelmektedir. Edebiyat, insan ve topluma ait gerçeklerin, duyguların ve fikirlerin sanatsal olarak ifade edildiği bir alandır (Mutluay, 1977). İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin düşünmeye, farkındalıklarını arttırmaya, problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik birçok etkinlik gerçekleştirilebilir. Bu etkinliklerin kalıcı, anlamlı hale gelmesinde edebi ürünlerin etkisinin büyük olduğu düşünülmektedir. Özellikle öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı sağlayan edebi ürünler sınıf ortamlarında çok ciddi ders materyali haline gelebilmektedir (Mindivanlı, Küçük ve Aktaş, 2012; Oruç, 2009; Michaelis ve Garcia, 1996).

Sosyal bilgiler dersinin içeriği düşünüldüğünde yoğun bir okuma, yazma ve konuşma sürecinden bahsedilebilir. Ancak bu etkinliklerin sadece ders kitaplarından takip edilmesi eksikliklere neden olabilmektedir. Nitekim bu noktada sosyal bilgiler ve edebiyat arasında bir bağ kurulması gerekmektedir. Sosyal bilgiler; bir kültür aktarıcısı olmasının yanı sıra, tarihi, coğrafyayı, toplumsal konuları, dili, sosyolojiyi, hukuku ve birçok değeri, ilkokul ve ortaokul düzeyinde öğretmeyi amaçlayan bir derstir. Bu bağlamda birçok sosyal bilgiler eğitimcisi çocuklara yönelik edebi ürünlerin alanın öğretiminde önemli katkı sağlayacağı noktasında görüş birliği içerisinde (Akkuş, 2006). Bu duruma bağlı olarak sosyal bilgiler dersi roman, masal, hikaye, drama, biyografi, şiir, mitoloji, atasözleri vb. eserlerle harmanlanmış bir ders haline getirilmeli görüşü kuvvetlenmektedir (Gowan & Guzzetti, 2003; Demir ve Akengin, 2011).

Edebiyatın ve sosyal bilgilerin odak noktasında insanın bulunması; bir bilim dalı olarak edebiyatın bir öğretim programı olan sosyal bilgilere farklı açılardan faydalı olmasını sağlamaktadır. Sills-Briegel ve Camp (2001), bu durumu; çocukların problemleri hakkında düşünceleri ve çözüm önerileri üretmelerini sağlayabilmek için edebiyattan yararlanarak uygun bakış açıları geliştirmelerini sağlayabiliriz şeklinde ifade etmiştir. Edebi eserlerin bir ders materyali olarak kullanılmasının sosyal bilgiler dersine ve eğitim-öğretim sürecine sağladığı faydalar şu şekildedir;

Eğitimin genel amaçlarının gerçekleştirilmesinde,

- Öğrencilerin akademik başarılarının artırılmasında,
- Öğrencilerin okuma, anlama becerilerinin geliştirilmesinde,
- Öğretim sürecinde ifade edilmesi güç kavramların öğretilmesinde,
- Öğrencilerin estetik yönlerinin, kişiliklerinin, toplumsal ve kültürel değerlerinin geliştirilmesinde,
- Öğrencilerin tarihsel farkındalığının artırılmasında,
- Toplumsal sorunların öğrenciler tarafından ele alınıp onların çözümlerine ilişkin yine öğrencilerin çaba göstermesinde,
- İnsani, kültürel ve evrensel değerlerin aktarılmasında,
- Kültürün, zihni şekillendirmesinde önemli bir yere sahip olması nedeniyle toplumun sürdürülebilir değerlerinin aktarılmasında,
- Başka kültürleri tanıma, onlarla iletişim kurabilme ve onlara kendini ifade edebilme becerisinin kazanılmasında,

Eleştirme, sorgulama, çözümlenme ve empati kurma yeteneklerinin geliştirilmesinde, öğrenci ve öğretmenlere yardımcı olacağı söylenebilir (Akt: Kaya ve Ekici, 2015, 89-90).

Bunların yanı sıra edebi ürünleri ders aracı olarak kullanmanın; çoklu bakış açısını, dili güzel kullanma becerisini, zaman ve kronoloji ile ilgili becerilerin gelişimini desteklediği, soyut konu ve kavramları somutlaştırdığı, derse yönelik ilgi, dikkat ve motivasyonu arttırdığı bilinmektedir (Çençen, 2010; Köksal, 2010; Tekgöz, 2005). Edebi ürünlerin sosyal bilgiler dersine ve eğitim-öğretim sürecine yaptığı katkılar ortadadır. Ancak bu süreçte öğretmenlerin düşüncelerine yeterince yer verilmemiştir. Yapılan çalışmalar, belirli edebi türlerin derslerde kullanımının; akademik başarıya ve derse yönelik tutuma etkisi ile sınırlı kalmıştır. Kaymakçı (2013), öğretmen ve öğrenci görüşlerine yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini dile getirmektedir.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada; öğretmen görüş ve fikirlerinden hareketle hangi edebi türlerin neden tercih edildiği, edebi türlerin hangi konuların öğretiminde kullanıldığı, dersin hangi aşamasında kullanıldığı, belirli bir öğretim yöntem-teknikleriyle kullanılma durumları, edebi ürün seçerken belirlenen ölçütler, akademik başarıya etkisi ve yaşanan sorunlar açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışma, bir durum araştırmasıdır. Eğitimle ilgili durum çalışmaları, sosyal kuram ve değerlendirmeye yönelik çalışmalardan farklı olarak eğitimsel bir eylemi anlamak için yapılan çalışmalardır (Gall, Borg, &Gall, 1996). Bu araştırmada, edebi türlerin ders materyali olarak kullanımının gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesine rehberlik edecek bilgilere ulaşmak hedeflenmektedir.

2.1.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın katılımcılarını (örneklemi) 2014-2015 öğretim yılında Erzincan İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın yapılacağı okul ve katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden “ölçüt örnekleme” kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi; örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasıdır. Örnekleme dâhil edilen sosyal bilgiler öğretmenlerinin edebi türleri ders materyali olarak kullanma sıklıkları ve düzenleri dikkate alınmıştır.

2.2.Veri toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken, literatür incelemesi neticesinde ortaya çıkan verilerden yararlanılmıştır. Bu bağlamda edebi ürünlerin kullanımına ilişkin olarak; edebi ürünlerin seçimi, ders sürecindeki kullanım şekli, akademik katkılar ve kullanım süreciyle ilgili sorunlar dikkate alınarak görüşme soruları hazırlanmıştır. Uygulanabilir hale gelen görüşme formunda 5 temel soru, 6 alt başlık sorusuna yer verilmiştir. Görüşmeler öğretmenlerin görev yaptığı okullarda birebir gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerle yapılan görüşmeler esnasında görüşme formuna ait düzeltme ve eklemeler sürdürülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmeler ortalama 30’ar dakikada tamamlanmıştır. Görüşmelerde hem ses kaydı, hem de yazılı kayıt gerçekleştirilmiştir. Görüşme esnasında öğretmenlerin ifade ettiği bazı konuların, analiz esnasında farklı yorumlanmaması için yazılı kayıt (kısa notlar) oluşturulmuştur.

2.3.Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Nitel araştırmada “geçerlik” bilimsel bulguların doğruluğu, “güvenirlik” ise bilimsel bulguların tekrarlanabilirliği ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmanın geçerliğini (inandırıcılık) sağlayabilmek amacıyla görüşme formu oluşturulurken literatür taraması gerçekleştirilmiş, araştırma sorularına ait kapsam net olarak ortaya konulmuştur. Veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan soruların konuyla doğrudan ilgili verileri toplayacak şekilde hazırlanmasına dikkat edilmiştir. Araştırma konusuyla ilgili temaları kapsayacak kadar geniş ve ilgisiz konuları içermeyecek kadar dar kapsamlı bir araştırma süreci geliştirilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini (tutarlılığını) sağlamak amacıyla; bulguların tamamı olduğu şekliyle ve öğretmenlerin ifadelerinden örneklerle verilmiştir. Aynı zamanda araştırma veri ve sonuçlarıyla uyumluluk gösteren çalışmalar da makalenin sonuç ve tartışma kısmında belirtilmiştir. Eldeki ham verilerin analizinde ve yorumlanmasında uzman kişilerin görüşü ve deneyimlerinden faydalanılmıştır.

2.4.Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi türlerinden “tüme varımcı analiz” kullanılmıştır. Tüme varımcı analiz, kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılmaktadır (Miles ve Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimşek 2005).

İçerik analizi gerçekleştirilirken, öğretmenlerin edebi türlerin derste kullanımına ilişkin kavramsal ifadeleri tespit edilmiştir. Sonraki süreçte ise bu kavramsal ifadeler arasındaki ilişkiler tanımlanmaya çalışılmıştır

3. BULGULAR

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derslerde Kullandıkları Yazılı ve Sözlü Edebi Ürünler

Hikâye	14	Dergi Yazıları	2
Roman	10	Masallar	2
Şiir	10	Biyografiler	2
Gazete Yazıları	5	Türküler	1
Nutuk	4	Öyküler	1
Destan	3	Belgeseller	1
Hatıra-Anı	3	Gezi Yazıları	1
Atasözleri	3	Fıkralar	1

Tablo 1 de sosyal bilgiler öğretmenlerinin araç-gereç olarak en fazla tercih ettikleri edebi türlere yer verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerde en sık kullandıkları türlerin hikâye, roman ve şiir olduğu görülmektedir. Bu edebi türlerin diğerlerine oranla daha fazla kullanılmasını öğretmenler farklı sebeplere bağlamaktadırlar. Bunlar; hikâye, roman ve şiir türlerinin diğerlerine göre daha kolay temin edilmesi, sınıf içi kullanımlarda kolaylığı ve en önemlisi de öğretimi yapılacak konu hakkında bir bağlam (yaşanmışlık) oluşturma kolaylığıdır. Özellikle hikâye ve romanlardaki kurgu ve kahramanlar, öğrenciler üzerinde anlamayı ve öğrenmeyi kolaylaştırıcı etki yapmaktadır. Öğrenciler hikâye ve romanlarda geçen olaylara daha fazla ilgi göstermektedir. Öğretmenler bunun sebebini öğrencilerin yaşamış oldukları kültüre bağlamaktadır. Öğretmenler belirli konuların öğretimi dışında, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini belirlemek için de edebi ürünleri kullanmışlardır. Konuyla ilgili birkaç öğretmen görüşü aşağıda verilmiştir.

Ö1. Edebi ürünler öğrencilerin dikkatini çektiği için kullanmayı tercih ediyorum. Daha çok hikayelere ve romanlara ilgi gösteriyorlar.....Tarihsel konulara nasıl ve hangi açıdan bakacaklarını genelde bilmiyorlar. Bir de bu tarz hikayeler bizim kültürümüzde önem verilen unsurlar..

Ö2. Daha çok hikayelerden, bunun içinde de tarihi olaylardan, hikayelerden, özellikle de yaşanmış hikayelerden yararlanıyorum....

Ö3. Genel olarak çocuklar roman istiyor, Yüz Temel Eser özellikle, şiiri de tercih ediyorum ama daha çok roman. Bu durum onların duygu ve düşüncelerini öğrenme konusunda bize çok fayda sağlıyor.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yazılı ve Sözlü Edebi Ürünleri Kullanmayı Tercih Ettikleri Konular

Tarih Konularının Öğretimi	16
Vatandaşlık Bilgisi Konularının Öğretimi	3
Coğrafya Konularının Öğretimi	2
Güncel Konuların Öğretimi	2
Tüm Öğrenme Alanlarının Öğretiminde	1

Tablo 2 de sosyal bilgiler öğretmenlerinin edebi ürünleri hangi konuların öğretiminde kullandıkları bulgusuna yer verilmiştir. Tarih konularının öğretiminde; vatandaşlık, coğrafya ve diğer konu alanlarının öğretimine oranla edebi ürünlerin daha sık kullanıldığını görülmektedir. Özellikle tarih konularının soyutluk arz etmesi öğrenmeyi güçleştirmektedir. Konuların somutlaştırılması ve bir bağlam (senaryo, yaşanmışlık) içerisinde verilmesi edebi ürünlerle sağlanabilmektedir. Öğretmenler tarih konularının öğretimi esnasında öğrencilerin çok sıkıldığını, bu durumun hem öğretim sürecini, hem de sınıf yönetimini etkilediğini dile getirmektedirler. Öğretmenler edebi ürünleri derslerde kullandıklarında, yukarıda sıralanan olumsuzlukların ortadan kalktığını ifade etmişlerdir. Hatta derse katılım ve dikkat oranlarının ortalama sürelerin üzerine çıktığı görülmüştür. Öğretmenler bu durumu, edebi ürünler sayesinde derslerin daha eğlenceli hale gelmesiyle açıklamaktadırlar.

Ö.5 Tarihi konuların öğretiminde daha sık kullanıyorum. Çünkü geçmişte yaşanmış bir olaya öğrenciler nasıl ve ne açıdan bakacağını bilmiyor. Bir de tarihi konular öğrencilere daha soyut ve sıkıcı geliyor.

Ö.7. Güncel konuların öğretiminde dergi haberlerinden, tarihi konuların öğretiminde hikayelerden yararlanıyorum. Tarihi konular öğrencilere çok sıkıcı geliyor. Hikayelerle biraz daha dikkatlerini çekmeye çalışıyorum. Yine güncel konularda dergi haberlerini okuyorum. Öğrenciler dikkatle dinliyor, hatta o konuyla ilgili örnek bile veriyorlar. Yani derse katılımı artırıyor.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yazılı ve Sözlü Edebi Ürünleri Kullanma Zamanları

Giriş	12
Etkinlik Sürecinde	9
Sonuç/Özetleme	7

Araştırma sürecinde ele alınan bir diğer konu ise, öğretmenlerin edebi ürünleri dersin hangi aşamasında neden kullandıklarıyla ilgilidir. Tablo 3'ü incelediğimizde edebi ürünlerin dersin tüm aşamalarında kullanıldığı görülmektedir. Öğretmenler öğretim esnasında konunun içeriğine ve özelliğine bağlı olarak (tarihsel, güncel, coğrafi, kültürel vb.) edebi ürünleri dersin hangi aşamasında kullanacaklarına karar vermektedirler. Örneğin bir

tarih konusunun öğretimi yapılacak ise konuya uygun edebi tür etkinlik ve sonuç kısmında daha faydalı bir hale gelmektedir. Güncel konularda ise daha dersin başında dikkat çekmek için kullanılabilir. Ancak öğretmenlerin dersin giriş bölümünde (dikkat, motivasyon, güdüleme, hedeften haberdar etme) edebi ürünleri daha fazla tercih ettikleri görülmektedir. Öğretmenler, edebi ürünleri derse giriş aşamasında dikkat çekme, derse güdüleme ve motivasyon sağlama açısından çok kullanışlı bir araç olarak tanımlamaktalar. Derse doğrudan akademik bir giriş yapmak öğrenciyi konudan uzaklaştırabilir. Ancak edebi ürünlerin yaratmış olduğu senaryo içerisinde yer alan mizah, kahramanlık, duygusallık, heyecan (endişe, korku, eğlence, beklenti) gibi duyguların harekete geçirilmesi öğrenciyi öğrenmek için daha kolay güdülemektedir. Etkinlik sürecinde genellikle kazanımla içerik olarak uyumlu edebi türler kullanılmaktadır. Sonuç veya özet bölümünde ise öğretmenler edebi ürünleri daha çok pekiştirme maksadıyla kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Ö.3 Konunun yapısına ve içeriğine göre değişiyor. Bir de eğer konu güncelse daha çok konuyu anlatıp hemen ardından kullanmayı tercih ediyorum. Bazen derse başlamadan öğrencilerin dikkatini çekmek için kullanıyorum.

Ö9. Her aşamada kullanabiliyorum. Başlangıçta giriş aşamasında dikkat çekmek için, öğrenciyi derse karşı güdülemek için, dersi özetlemek için, anlatılanlardan ders çıkarmalarını istediğimde sonuç aşamasında vb.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yazılı ve Sözlü Edebi Ürünleri Kullanma Şekilleri

Okuma ve Dinleme Çalışmaları	10
Örnek Olay İncelemesi	5
Okul Dışı Ödev Çalışmaları (Proje, Performans)	4
Tartışma (Yaratıcı Düşünme Çalışmaları)	3

Tablo 4’de öğretmenlerin edebi ürünleri kullanma metotları verilmiştir. Öğretmenlerin derslerde edebi ürünleri dört farklı şekilde kullandıkları tespit edilmiştir. Okuma ve dinleme, örnek olaylar, okul dışı ödevler ve yaratıcı düşünme çalışmaları tercih edilen yöntemlerdir. Öğretmenler, edebi metinlerin okuma ve dinlemeye daha müsait olmaları nedeniyle kullandıklarını belirtmişlerdir. Bunları etkili şekilde kullanmak için farklı yollar izlediklerini ifade etmişlerdir. Bu yolların başında, okuma ve dinleme esnasında hem konuyla, hem de metinle ilgili sorular üretme ve empati kurma gelir. Edebi metinlerde çocukların okul dışında karşılaşılabilecekleri bir takım durumlar, örnek olay etkinliği şeklinde sınıfta kullanılabilir. Bunların yanı sıra, okul dışı çalışmalarda edebi türler çocukların ödevlerinde onlara yardımcı olması amacıyla kullanılmaktadır. Son olarak yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesi için tartışma yöntemi ve edebi türler ilişkilendirilmektedir. Örneğin yarım hikâyenin tamamlaması, hikâyenin kahramanın yerinde olma gibi durumlar öğrenci tartışmasına açılarak kullanıldığında, edebi metinlerin çocukların yaratıcı düşüncelerini geliştirdiği gözlemlenmiştir.

Ö10. Konuyu işlerken öğrencilere örnek olması, konuyu desteklemesi için eşzamanlı kullanıyorum.

Ö4. Derste edebi ürünü kullandıktan sonra öğrencilerin duygu ve düşüncelerini alarak, ya da hikâye ise tamamlamalarını isteyerek kullanıyorum.

Ö13. Ders kitabı veya farklı kaynaktaki edebi ürünü konuyu işlerken veya dersin giriş kısmında öğrencilerle birlikte inceliyorum. Bazen değerlendirme kısmında konu ile ilgili herhangi bir edebi ürün oluşturmalarını istiyorum.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yazılı ve Sözlü Edebi Türleri Derslerde Kullanma Nedenleri

Dikkat Çekmek	8
Anlamalı Öğrenme	7
Motivasyon-Güdüleme	7
Akademik Başarıya Arttırma	7
Duyuşsal Gelişimi Desteklemesi	7
Kazanımların Öğretimine Uygunluğu	4

Tablo 5'te öğretmenlerin edebi türleri derslerde kullanma nedenlerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin edebi türleri tercih nedenleri 6 farklı kategoride toplanmıştır. Öğretmenler edebi ürünleri en çok öğrencilerin dikkatini derse yönlendirmede kullandığı görülmektedir. Derse girişte kullanılan kısa hikaye, masal, şiir ve atasözlerinin öğrenciler tarafından ilgi çekici bulunduğu ifade eden öğretmenler, ayrıca edebi türlerin öğretilecek olan kavram, beceri, bilgi veya değeri daha anlamlı hale getirdiğini dile getirmişlerdir. Anlamalı öğrenmeden kasıtlarının ne olduğu yönündeki soruya öğretmenler; konunun bir bağlam veya senaryo içerisinde verilmesi olarak cevap vermişlerdir. Akademik başarının motivasyon ve güdülenmeyle ilgili olduğunu belirten öğretmenler, edebi türlerin hem motivasyonu, hem de başarıyı sağladığını düşünmektedirler. Ayrıca kullanılan edebi türlerin kazanımlara ve konulara uygun olarak kullanılabilmesi diğer önemli hususlardan biridir.

Ö7. Bunları tercih etme sebebim, öğrencilerin öğrendiklerini zihinde canlandırmasına yardımcı olması, öğrendikleriyle ilgili bağ kurmasını sağlaması, duyuşsal özelliklerine hitap etmesidir.

Ö11. Öncelikle tercih etme sebebim öğrencilerin farklı duyuşsal alanlarına aynı anda hitap ederek, öğrenmeleri kalıcı hale getirmek. Dersi monoton bir şekilde anlatınca öğrencilerin dikkati belli bir süre sonra dağılıyor. Artık dersi dinlememeye başlıyorlar ve dersten kopuyorlar. Bu ürünleri yeri ve zamanı geldiğinde kullanırsam sınıfın olumlu atmosferine katkısı büyük oluyor. Konu ilgilerini çekiyor. Konuyu dinliyorlar. Konuyu sevince, dersi de sevmeye başlıyorlar. Konuyu anlamlı kılmak, dersi sevdirmek ve kalıcı öğretimi sağlamak şeklinde tercih etme sebeplerimi sıralayabilirim.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Yazılı ve Sözlü Edebi Ürünlerin Kullanımının Sonuçları

Öğrenci Merkezli Eğitimi Kolaylaştırması	20
Kavram Öğretimini Desteklemesi	9
Bilgilerin Kalıcılığını Arttırması	6

Değer Öğretimini Kolaylaştırması	6
Düşünme Becerilerini Güçlendirmesi	5

Sosyal bilgiler öğretmenleri, edebi türlerin derslerde kullanımı sonucunda gözlemledikleri beş farklı kazanım olduğunu belirtmektedirler. 1. Derslerde edebi metinleri kullanmak öğrenci katılımını ciddi bir oranda arttırmaktadır. Öğretmenler farklı etkinliklerle bunu sağlamanın kolay olmadığını, ancak edebi metinleri kullandıklarında öğrenci merkezli eğitimin kolaylaştığını ifade etmişlerdir. 2. Edebi metinlerin kullanımı kavramsal öğrenmelerin ezber olmaktan ziyade, bağlamsal bir yapıya kavuşarak anlamlı olarak gerçekleşmesini sağlamaktadır. 3. Konuların belirli bir örüntü içerisinde verilmesini sağlayan metinler, bilginin kalıcılığını arttırmaktadır. Öğretmenler bu durumu öğrencilerin daha rahat analogi kurmalarına ve kavramları metafor olarak ifade edebilmelerine bağlamaktadırlar. 4. Öğretmenler değer eğitimi veya duyuşsal gelişimin sağlanması konusunda, edebi metinlerin etkisini vurgulamışlardır. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlerin öğretimi, edebi metinlerin kullanımıyla kolaylaşmaktadır. Çünkü değer öğretimi büyük oranda duyuşsal gelişimle ilgilidir. 5. Son olarak düşünme becerilerine yer verilmektedir. Özellikle yaratıcı düşünme becerilerinin gelişiminde hikayelerin çok yardımcı bir kaynak olduğunu belirtmişlerdir. Bu süreçte öğrencilerin tarihsel empati becerileri de gelişmektedir. Öğretmenler bu durumun ilerleyen öğretim hayatında öğrencilere önemli katkılarının olacağını düşünmektedirler.

Ö13. Akademik açıdan soyut kavramların somutlaştırılmasında faydalı olduğunu düşünüyorum. Örneğin; bir konuyu anlatıp, sonra o konuyla ilgili hikaye okumam, öğrettiğim konuların öğrencilerin zihinlerinde daha uzun süre kalmasına yol açıyor.

Ö5. Edebi ürünlerin kullanımının bilgilerde kalıcılığı artırdığını düşünüyorum.....

Ö9. Değer öğretiminde katkı sağladığını düşünüyorum. Çünkü anlattığımız her konu bir veya birkaç değerle ilişkili.....

Ö11. Bilgiyi daha kolay öğreniyorlar. Çocuklar kendilerini başkalarının yaşamlarıyla karşılaştırıyor, yeni kavramlar anlayışlar kazanıyorlar. Kazandıkları değer ve tutum olarak; hoşlanma, farkına varma, kendini rahat hissetme, kendini rahat ifade etme, özgüven kazanma gibi özelliklerin geliştiğini gözlemliyorum.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yazılı ve Sözlü Edebi Ürün Seçiminde Dikkat Ettikleri Hususlar

Kazanım ve Konuyla Bütünlük Sağlaması	13
Öğrenci Seviyesine Uygun Olması	11
Dikkat Çekici Olması	5
Kolay Erişilebilir Olması	2
Bilimsel Bilgiyi Desteklemesi	2
Eğitici Olması	2

Tablo 6'da öğretmenlerin edebi ürün tercihinde dikkat ettikleri hususlar verilmiştir. En önemlisi, edebi türe ait metnin öğretim programında yer alan kazanım ve konularla bütünlük sağlamış olmasıdır. Öğrencilerin anlayabileceği bir dile sahip olması, öğretmenlerin önem gösterdiği bir diğer husustur. Bu konuda öğretmenler, çocuk edebiyatı eserlerinin azlığından ve bunlara erişimin zorluğundan şikâyet etmektedirler. Bunların yanı sıra dikkat çekici olması, yani öğrencilerin merakını çekebilecek bir metin olması önerilmektedir. Ek olarak edebi metinlerin bilimsel, eğitici ve bakanlık önerilerine uygun olması öğretmenlerin aradığı diğer özellikler olarak göze çarpmaktadır.

Ö17. Edebi ürünleri tercih ederken konuya uygun olmasına, konuyu örneklendirebilmesine, yanlış öğrenmelere sebep olmayacak eğitici bilgiler vermesine dikkat ediyorum. Ayrıca öğrencilerin ilgisini çekmesine, merak uyandırmasına, duyuşsal özelliklerini geliştirici olmasına dikkat ediyorum.

Ö20. Kolay erişilebilir olmasına çok dikkat ediyorum. Çünkü bazen biz bile işlediğimiz konularla ilgili edebi ürüne erişmekte zorluk çekiyoruz. Yine öğrenciler tarafından anlaşılabilir olmasını da göz önünde bulunduruyorum.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yazılı ve Sözlü Edebi Ürünleri Kullanmada Yaşadıkları Sorunlar

Edebi Metinlere Erişim Zorluğu	12
Zaman Sorunu	4
Kalabalık Sınıflarda Uygulama Sorunu	4
Velilerin Sorumsuz Tavırları	4
Ders Kitaplarının Bu Konudaki Yetersizliği	4

Öğretmenlerin edebi metinlerin kullanımıyla ilgili yaşadığı sorunlar 5 farklı kategoride toplanmıştır. Öğretmenler ilk olarak edebi metinleri temin etme veya erişimdeki zorluklardan bahsetmişlerdir. Her konu için uygun edebi tür bulmakta zorluk yaşadıklarını belirten öğretmenler, bunları bulsalar dahi temin etme problemi yaşamaktadırlar. Öğretmenler okullardaki kütüphanelerin yetersizliğinden ve öğrencilerin maddi imkânsızlıklarından dolayı, her edebi türü kullanamadıklarını belirtmişlerdir. İkinci bir problem olarak, edebi türleri kullanmanın geniş bir zamanı gerektirdiğini, ders sürelerinin bunun için yeterli olmadığı ifade etmişlerdir. Edebi metin kullanımının faydalı olmasını kalabalık olmayan sınıf şartına bağlayan öğretmenler, kalabalık sınıflarda bu tarz etkinliklerin amacına ulaşmadığını belirtmişlerdir. Bunların dışında velilerin ilgisizliği de edebi metin kullanımını imkansız hale getirmektedir. Bu sorunların bazılarını azaltabilecek olan ders kitapları da öğretmenler tarafından yetersiz bulunmaktadır. Ders kitaplarının edebi metinler açısından yetersiz olması, doğal olarak öğretmenleri ders kitabı haricinde kaynaklara yöneltmektedir. Bu da öğrenciler için ek masraf anlamına gelmektedir.

Ö1. Sosyal bilgiler dersinde edebi ürünlerin kullanımında karşılaştığım sorunlar zamanın kısıtlı olmasından, edebi ürünleri her zaman kullanamayışım. Ayrıca ilçede olduğumuz için araştırma yapma ve her edebi esere ulaşma imkânı olmayabiliyor. Müfredatı yetiştirme sıkıntısı bazen ön plana geçebiliyor

Ö6. Edebi ürün kullanırken kısmen de olsa karşılaştığım sorunlar, bazı konulardaki edebi ürünlerin seviyeye uygun seçilmemesi öğrencilerde algılama sorunu yaratıyor. Bu konuda ders kitapları ile ilgili zaman zaman sorun doğabiliyor.

Ö15. Süre sıkıntısı yaşıyorum. Çoğu zaman süre yetmiyor ve kısa bir şekilde geçmemize neden oluyor. En önemlisi ise kaynaklara ulaşmada sıkıntı yaşıyorum. Öğrencilerimizin çoğu taşınmalı eğitimle buraya geliyor. Aileleri çocuklarıyla pek ilgili değil. Aynı zamanda ailelerin sosyal ekonomik düzeyleri diğer ortaokullara göre daha alt düzeyde. Öğrencilere hikaye kitabı ya da roman alın dediğim zaman, öğrencilerin bir kısmının maddi gücü yetmediği için alamıyor.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Edebi ürünlerin sosyal bilgiler dersinde kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerini inceleyen bu araştırmada toplam sekiz bulguya ulaşılmıştır. Bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin edebi ürünleri derslerinde kullanmayı sıklıkla tercih ettikleri görülmektedir. Edebi türlerin tercihinde öğretmenler hikâye, roman, şiir gibi türleri diğerlerine oranla daha fazla kullanmaktadır. Bu durum farklı şekillerde yorumlanabilir. Daha fazla tercih edilen edebi türlere erişim kolaylığı, derslerde faydalanma şekilleri, konuya uygunluk, öğrencilerin seviyesi bunlardan bazılarıdır. Ancak öğretmenlerin bu türleri daha fazla kullanma nedenlerinin belirli konuların öğretimi olduğu noktasında bir görüş ortaya çıkmıştır. Tarih konuları, öğretmenlerin öğrencilere öğretmekte zorluk çektiği veya öğrencilerin öğrenmekte zorluk yaşadığı konular olarak belirlenmiştir. Tarih konularının nispeten soyut olması hem öğrenciler, hem de öğretmenler açısından yardımcı materyalleri ihtiyaç haline getirmektedir. Ayrıca hikâye, roman ve şiirin anlamsal bakımdan belirli bir durumu ele almış olması, bütünlük açısından da fayda sağlamaktadır (Şimşek, 2015). Bu durumda öğrencilerin belirli bir örüntü(örnek olay)içerisinde daha kolay öğrendikleri söylenebilir. Nelson ve Nelson'ın (1999), edebi ürünlerin eski düşüncelere yeni, sevilebilir bir boyut kattığı ifadesi de tarih ve edebi ürünleri arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Öğretmenlerin hikaye, roman ve şiiri daha fazla tercih etmelerinin bir diğer önemli sebebi ise, ders kitaplarında bu türlere ayrılan yer olabilir. Kaymakçı, 2012; Kaymakçı, 2013 ve Oruç, 2009 yapmış oldukları çalışmalarda, ders kitaplarında en fazla yer alan edebi türün hikaye, özdeyiş ve şiir olduğu sonucuna varmışlardır. Öğrencilerin hayal ettiği sosyal bilgiler dersinde de edebi türlerin önemli bir öğretim aracı olduğu görülmüştür (Deveci ve Bayır, 2011).

Öğretmenler edebi türleri en çok dersin giriş kısmında kullanmışlardır. Aslında ders; giriş, gelişme ve sonuç kısımlarından meydana gelen bir bütün olarak düşünüldüğünde, dersin başından sonuna doğru edebi türlerden faydalanma giderek azalmıştır. Öğretmenlerin öğretim sürecinde yaşadığı zorluklardan birinin de, öğrencilerin

motivasyon ve dikkat sürelerini arttırmak olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin edebi türleri öğrencilerin motivasyonlarını ve dikkat sürelerini arttırmak için kullandıkları ortadadır. Derse girişte, dikkat ve motivasyon sağlamak amacıyla kullanılan edebi türler, dersin gelişme ve sonuç kısımlarında da etkili sayılabilecek düzeyde kullanılmaktadır. Toy, (2015) bu durumu; edebi ürünleri derslerde kullanmanın öğrenci merkezli eğitimi ve aktif öğrenmeyi daha uygulanabilir hale getirmesine; dersi zevkli ve öğrenme ortamını eğlenceli kılmasına bağlamaktadır.

İçeriğe uygun edebi türler, bilginin somutlaştırılması ve anlamayı kolaylaştırması nedeniyle ders planlarında yer almıştır. Öğretmenler bu edebi türleri belirli bir yöntem-teknik doğrultusunda ele almaları gerektiğini de bilmektedirler. Yani gelişigüzel bir kullanım söz konusu değildir. Özellikle okuma ve dinleme çalışmalarına fayda sağlayıcı etkinlikler tercih edilmektedir. Okuma ve dinleme esnasında sorular üretmek, empati yapmak ve kelime hazinesini zenginleştirmek bunlardan bazılarıdır. Edebi türlerin belirli toplumsal olay ve konuları ele alması, örnek olay çalışmaları yapabilmeye de olanak tanımaktadır. Ayrıca okul dışı çalışmalarda da öğretmenler öğrencilere edebi türlerden faydalanabilecekleri şekilde ödevler verebilmektedirler. Edebi türlerin planlı kullanımı motivasyon, kavram öğrenme ve empati becerilerinin gelişimini olumlu etkilemekte, bu durum öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini daha akılcı, mantıklı ve beklenen düzeye çıkarmaktadır. Kolaç, Demir ve Karadağ, (2012) ve Kan'ın (2006) çalışmalarında da özellikle empati kurma ve kendilerini ifade etme becerileri açısından edebi ürünlerin faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenleri belirli beklentilerle edebi ürünleri derslerde kullanmayı tercih etmektedirler. Bunların başlıcaları; öğrencilerin dikkat sürelerini arttırması, derse olan tutumlarını olumlu yönde etkilemesi, duyuşsal öğrenmeye katkısı, akademik başarıyı arttırması ve düşünme becerilerini geliştirmesidir. Öğretmenler, bu beklentilerin büyük oranda gerçekleştiğini savunmaktadırlar. Edebi ürünler, öğrencilerin derse katılım oranlarını arttırmakta ve öğrenci merkezli bir öğretim ortamının oluşmasında öğretmene avantaj sağlamaktadır. Katılımın sağlanmış olması öğretimde planlanan öğretim hedeflerine ulaşma yüzdesini de arttırmaktadır. Özellikle, edebi ürünlerin kullanımıyla kavramsal öğrenmeler, değer öğretimi ve düşünme becerilerinin gelişimi istenilen düzeye daha da yaklaşmıştır. Bu sonuçlara bağlı olarak; edebi ürünlerin planlı bir şekilde kullanımının, bilişsel ve duyuşsal öğrenme süreçlerine katkı sağladığı söylenebilir (Öztürk ve Otluoğlu, 2002; Cerrahoğlu, 2013; Kaya ve Ekiçi, 2015). Ancak planlı kullanım durumunu da açıklamakta faydalı olacaktır. Öğretmenler edebi ürünleri ders aracı olarak kullanırken bazı hususlara dikkat etmektedirler. Beklenen başarının sağlanabilmesi için seçilen edebi ürünlerin kazanım ve konuyla olan uyumu, öğrenci seviyesine hitap edebilmesi en önemli unsurlar olarak görülmektedir. Bilimsel bilgiye uygunluk, dikkat çekici olma, eğitici olma ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın önerilerine uygunluk öğretmenler tarafından dikkat edilen diğer hususlardır (Kuran ve Ersözlü, 2009). Bu durumda öğretmenlerin öğrencilere sundukları materyaller hakkında bilgili ve bilinçli oldukları söylenebilir.

Öğretmenler, edebi ürünleri kullanım sürecinde çeşitli sorunlar ile karşılaşmaktadır. Öğretmenler öğretim ortamından, velilerin ilgisizliğinden ve istedikleri edebi ürüne erişememekten şikayetçidirler. Edebi ürünlerin

ders aracı olarak kullanımının kalabalık sınıflarda etkili olmadığı, sosyal bilgiler dersine ayrılan zamanın azlığının edebi ürün kullanımı açısından yeterli olmadığı görülmektedir. Erişilemeyen bazı edebi ürünler planlanan etkinliklerin yapılamamasına neden olabilmektedir. Bu durum, öğretmenler tarafından kütüphane yetersizliği, internet aracılığıyla her bilgiye ulaşamadıkları ve çocuk edebiyatına ait çeşitliliğinin az olmasıyla açıklanmıştır. Mevcut ders kitaplarında edebi ürünlere ayrılan kısımların da yetersiz olmasından dolayı, öğretmenler sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Diğer yandan, bu sorunlara velilerin ilgisiz kalmaları öğretmenler tarafından eleştirilmiştir.

5. ÖNERİLER

Araştırmada sürecinde elde edilen sonuçlardan hareketle şu öneriler geliştirilmiştir;

- Sosyal bilgiler dersi içeriğiyle örtüşen edebi ürünler tespit edilip, bir materyal havuzu oluşturulabilir.
- Edebi ürünlerin daha etkili kullanılabilmesi için öğretmenlerin; hikaye anlatım yöntemi, öyküleştirme yöntemi gibi durumlardan haberdar olması sağlanabilir.
- Ders kitaplarında yer alan edebi ürün örnekleri kullanım durumu ve sıklığına göre yeniden düzenlenebilir.
- Okul kütüphanelerinde hem okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik hem de, öğretim hedeflerini gerçekleştirecek edebi ürünlere yer verilebilir.
- Sosyal bilgiler öğretim programında öğrenme alanı veya ünitelerin içeriklerine uygun edebi ürün önerilerinin sayısı arttırılabilir.
- Öğretmenler için hizmet içi eğitim süreçlerinde fakülte-okul işbirliği kapsamında bilgilendirme ve uygulama toplantıları gerçekleştirilebilir.
- Edebi ürün kullanımını daha planlı hale getirmek ve beklentileri standartlaştıracak çalışmalar yapmak bu konuda atılacak önemli adımlardır.

KAYNAKÇA

- Akkuş, Z. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Destanların Kullanımı. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi(KKEFD)*, 14, 31-48.
- Altun, A. & Ata, B. (2008). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitim Anabilim Dalındaki Akademisyenlerin ve Öğretmen Adaylarının Başvuru Kitapları Üzerine Düşünceleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 27-45.
- Cerrahoğlu, M. (2013). Destanların Eğitimdeki İşlevi, Atasözlerinin Destan Metinleri İle Öğretilmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (13): 633-644.

- Çençen, N. (2010). 11. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Tarih Öğretmenlerinin Edebî Ürün Kullanımına İlişkin Görüşleri. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Yararlanılan Toplumsal ve Kültürel Kaynakların Belirlenmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12(43): 219-236.
- Demir, S.B. & Akengin, H. (2011). Hikayelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: PegemA Yayınları.
- Deveci, H. & Bayır, Ö. G. (2011). Hayallerdeki Sosyal Bilgiler: İlköğretim Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Algıları. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 2(4): 9-28.
- Gall, M. D., Borg, W. R. & Gall, J. P. (1996). Educational Research: An Introduction. White Plains, NY: Longman.
- Gowan, M.T. & Guzzetti, B. (2003). Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi. (Çev. Doğanay, A.). Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(11): 35-44.
- Gowan, M.T. & Guzzetti, B. (1991). Promoting Social Studies Understanding Through Literature-Based Instruction. Social Studies, 82(1): 16-22.
- Kan, Ç. (2006). Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Arayışı. Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(2): 537-544.
- Kaya, E. & Ekici, M. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Gezi Yazılarında Yararlanma: Gülten Dayıoğlu'nun Gezi Yazıları Örneği. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 19(1): 87-114.
- Kaymakçı, S. (24-26 Mayıs 2012). İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebî Ürünlerin Kullanımına Bir Bakış. 11. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda Sunulmuş Bildiri, Rize.
- Kaymakçı, S. (2013). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Sözlü Ve Yazılı Edebî Türlerin Kullanım Durumu. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 20, 230-255.
- Kolaç, E., Demir, T., & Karadağ, R.(2012). Öğretmen Adaylarının Dil Eğitiminde Çocuk Edebiyatı Me-tinlerinin Kullanımına Yönelik Görüşleri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 16(1): 195-212.
- Köksal, H. (2010). Tarih Öğretiminde Epik Şiirlerin Kullanılması. M. Safran, (Edt.), Tarih Nasıl Öğretilir? içinde (252-258). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Kuran, B. Ş. & Ersözlü, N. Z. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk Edebiyatına İlişkin Görüşleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1): 1-17.
- Michaelis, J.U. & Garcia, S. (1996). Social Studies For Children: A Guide To Basic Instruction (11th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis. London: Sage
- Mindivanlı, E., Küçük, B., & Aktaş, E.(2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerlerin Aktarımında Atasözleri Ve Deyimlerin Kullanımı. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 1(3). 93-101.
- Mutluay, R. (1977). 100 Soruda Edebiyat Bilgileri, İstanbul, Gerçek Yayınevi.
- Nelson, L. R. & Nelson, T. A. (1999). "Lerning History Through Children's Literature", ERIC Digest, ERIC Clearinghouse For Social Studies / Social Science Education, Bloomington, IN, (BBB24392), Washington.
- Oruç, Ş. (2009). Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitaplarında Edebi Ürünler. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13(2): 9-24.

- Öztürk, C. & Otluoğlu, R. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yazılı Edebiyat Ürünlerini Ders Aracı Olarak Kullanmanın Duyuşsal Davranış Özelliklerini Kazanmaya Etkisi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 15, 173-182.
- Öztürk, C. & Otluoğlu, R. (2003). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller, Ankara, Pegema Yayıncılık.
- Sandmann, A.L. & Ahern, J.F. (2002). Linking literature with life: The NCSS Standards and children's literature for the middle grades. Silver Springs, MA: National Council for the Social Studies.
- Silss-Briegel, T. & Camp, D. (2001). Using Literature to Explore Social Issues. Clearing House; 74 (5): 280-284.
- Şimşek, A. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Bir Öğretim Materyali Olarak Edebi Ürünler, Mustafa SAFRAN (Ed.) Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde (389-412). Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Tekgöz, M. (2005). "İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Edebiyat Temelli Öğretim Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Kalıcılığına Etkisi", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Toy, İ. (2015). Storyline Yönteminin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarının Gerçekleşmesine ve Kalıcı Öğrenmeye Etkisi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

This study has been conducted to examine and evaluate the preferences of the teachers on literary products as class materials, which subjects are the literary products used in teaching, at what stage of the classes these products are used, their use with certain teaching method-techniques, the criteria in selecting the literary products, the influence on academic success levels, and the problems encountered based on the teacher viewpoints and ideas.

Method

The Qualitative Method has been used in this study, and this is a case study. The "criterion sampling", which is one of the sampling methods, has been used to determine the school and the participants. The Criterion Sampling Method is the formation of the sampling from people, events, objects or situations that are related with the problem. In this context, semi-structured interviews were made with twenty social sciences teachers. A semi-structured interview form was used in the study as the data collection tool. In preparing the interview form, the data which were obtained with the literature review were used. In this context, the interview questions were prepared by taking into consideration the selection of literary products, their use during classes, academic contributions; and the problems encountered during the usage process. 5 basic questions and 6 sub-title questions were included in the interview form, which was given the applicable shape. In order

to ensure the validity (credibility) of the study, the literature was scanned in the preparation of the interview form, and the scope of the questions was clearly defined. In order to ensure the reliability (consistency) of the study, all of the findings are given as they are, and with examples from teacher expressions. The “Inductive Analysis”, which is one of the Content Analysis Methods, was used in analyzing the data obtained in the study. The Inductive Analysis is conducted for the purpose of revealing the underlying concepts and the relations between these concepts by encoding them.

Findings (Results)

It has been determined that teachers use sixteen different literary works during their classes. It has also been determined that the most frequently used literary works by teachers are story, novel and poems. When the usage areas, in other words, the topics are considered, it is observed that literary genres are used at a serious level in teaching history topics. In addition, it is also observed that literary genres are used in citizenship and geography classes, and in some other classes that deal with daily life events. It was reported that literary genres are used in classes at every stage; however, generally they are used in order to draw the attention in the classes in the first entry to the class and to ensure motivation. Literary genres are mostly preferred for reading and comprehension studies, and sometimes they are used together with sample case study, extracurricular studies, and several discussion methods. Different results were obtained on why literary works were used as class materials by teachers. Some of the reasons are as follows; to draw the attention of the students, to ensure meaningful learning, for motivation, to contribute to academic success, to support the affective development, and because they are proper for the purposes of the classes. The teachers collected the change on the students led by the use of literary works under five categories: Facilitating student-centered education, making the concept teaching efficient, making the information endure, efficient value teaching, and developing thinking skills. The teachers stated that random use of literary works was not proper, and added that they acted according to certain criteria in selecting the literary works. Being integrated with the purposes of the class and the topics, being proper to the level of the students, attracting attention, being easily available, supporting scientific knowledge, being educational, and being proper to the purposes of the MoNE(*). The teachers expressed that no applications were perfect, and added that they had problems in using the literary genres as class materials. The difficulty in the availability of the literary genres, not being proper for the use in crowded classes, having timing problems, irresponsible behaviors of the parents, and the missing points in the course books are the most-frequently encountered problems.

Conclusion and Discussion

In this study, the viewpoints of science teachers on the use of literary genres as class materials have been examined. Based on the obtained data, it has been observed that teachers use various literary genres as class materials in their classes. Among these materials, story, novel and poems are the most-frequently used materials. The biggest factor in the preference of these types of literary genres is the topics of the classes. The

teachers stated that these literary genres were of great help in teaching history topics, and that they facilitated the classes.

This may be the indication showing that the teachers have difficulties in teaching history topics. This situation shows that the students learnt better with a certain sample event (pattern) in their learning processes. Stories and novels may bring funny, different and new viewpoints to the class topics. It has been observed that literary genres could be used at every process of the classes. It has been observed that the literary genres are used especially to draw the attention and for motivational purposes.

Literary genres are used with proper methods and techniques in reading and listening studies during education. In this context, it is possible to claim that sample events and discussion methods are preferred depending on the selected material. Skills like empathy and expressing oneself develop with the help of these techniques as well as academic knowledge. However, it is also possible that teachers do not or cannot use literary genres in different ways except for the sample events and discussion techniques. Literary genres increase the participation rate of the students to the classes and pose an advantageous situation for the teachers in ensuring a student-centered teaching environment. Ensuring the participation increases the percentage in reaching the teaching targets in education. Conceptual learning, teaching of the values, and development of thinking skills that occur with the use of literary genres are closer to the desired level. Depending on these results, it is possible to claim that a planned use of literary genres contribute to the cognitive and affective learning processes. Teachers associate the use of literary genres more with the elimination of problems encountered during the practices in classes. Teachers complain about the teaching environment, lack of interest by the parents, and not being able to reach the literary genres they want. It is observed that the use of literary genres as class materials is not influential in crowded classes, and the time that is allocated for social sciences classes is not sufficient for the use of literary genres in these classes.